

Дотримання зазначених принципів, як вважається, є основою ефективного управління корпоративним сектором економіки, але рекомендаційний характер та добровільне застосування таких принципів корпоративного управління, на нашу думку, не може привести до створення ефективної моделі корпоративного управління. Натомість на практиці важливу роль і у подальшому відіграватимуть замкненість вітчизняних корпорацій, орієнтація на інтереси стратегічних інвесторів та ігнорування прав дрібних інвесторів, а також закритість від більшості зацікавлених осіб.

Оцінка корпоративного управління в Україні виявила існування проблем формування сучасного корпоративного сектора економіки та забезпечення ефективного корпоративного управління. Вважаємо, що основна проблема корпоративного управління зумовлена недосконалістю інститутів власності та структури управління, відсутністю ефективних механізмів саморегулювання та браком практики ефективного впровадження загальних принципів корпоративного управління, які базуються на міжнародному досвіді.

З метою підвищення рівня корпоративного управління в Україні є доцільним запровадження єдиних принципів корпоративного управління, удосконалення системи захисту прав та законних інтересів акціонерів та забезпечення рівноправності акціонерів, удосконалення системи розкриття інформації та забезпечення прозорості діяльності товариств, розмежування повноважень між органами управління товариства, формування та розвиток культури корпоративного управління, розробки. Урахування перелічених напрямків удосконалення корпоративних відносин та закордонного досвіду дасть змогу вітчизняним корпораціям перейти на істотно інший рівень функціонування корпоративних відносин.

Ще однією проблемою сучасного корпоративного управління вважається недостатню заінтересованість акціонерів у справах власних товариств. Особливо це стосується інвестиційних організацій, які зазвичай формально підходять до власної участі у загальних зборах компаній, акціями яких володіють, не враховують конфлікт інтересів і не звертають уваги на довгострокові наслідки власних дій. Проте найближчим часом з огляду на новий закон України “Про акціонерні товариства” багато акціонерних товариств змінять свою систему корпоративного управління, а отже, матимуть нагоду реформувати її з огляду на кращі практики, що застосовують у Європейському Союзі.

Сформована система корпоративного управління в Україні особливо в сучасних умовах потребує значного доопрацювання та вдосконалення. Пріоритетним напрямом розвитку цієї системи має бути обов'язкове запровадження загальноприйнятих та національних принципів корпоративного управління у практичну діяльність акціонерних товариств. Також необхідно створити сприятливий інвестиційний клімат в країні, відновити довіру до цінних паперів вітчизняних підприємств, позбутися подвійної бухгалтерії та не допускати захоплення контрольного пакета акцій одним акціонером.

Література

1. Андрушків Б.М., Кузьмин О.Е. Основи менеджменту. – Львів: Світ, 2005. – 218 с.
2. Принципы корпоративного управления Украины. Государственная комиссия по ценным бумагам и фондовому рынку. 3.03.2003. – № 242.
3. Корпоративное управление: учебное пособие / Под ред. А.П. Шихвердиева. – Изд-во Академии Гос. службы. – 2003. – 92 с.

УДК 67/68:[658.152:658.589]

Н. В. ЧАЛЕНКО

Київський національний університет технологій та дизайну

ІНВЕСТИЦІЙНО-ІННОВАЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ ПІДПРИЄМСТВ ЛЕГКОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ: ПЕРЕДУМОВИ ТА МЕХАНІЗМ УПРАВЛІННЯ

Приведені та узагальнені результати діяльності підприємств легкої промисловості, визначені фактори, що перешкоджають їх інвестиційно-інноваційному розвитку. Розглянуті теоретичні засади та основні елементи механізму інвестиційно-інноваційної діяльності підприємств.

Are presented and summarized the results of the enterprises of light industry, identified obstacles to investment and innovation development are considered. theoretical foundations and basic elements mechanism for investment and innovation activity of enterprises.

Ключові слова: легка промисловість, інвестиційно-інноваційна діяльність, інвестиційна привабливість, механізм, інноваційний потенціал.

Вступ. В нинішніх умовах легка промисловість, як жодна з інших галузей, знаходиться у стані занепаду. За всі роки незалежності України практично кожен уряд намагався врятувати галузь. Розроблялися спеціальні програми, зокрема інноваційного спрямування. Останній уряд ретельно вивчав ситуацію в легпромі

та прийняв низку заходів для її підтримки, але постійне протистояння з іншими гілками влади не дає змоги реалізувати їх. Передумовою відтворення та розквіту легкої промисловості мала в стати реальна, науково обґрунтована державна інноваційної політика.

Аналіз останніх публікацій та досліджень. Дослідженню проблем інвестиційно-інноваційної діяльності промислових підприємств присвячені роботи багатьох відомих економістів, зокрема – Ю. Бажала, Х. Барнета, С. Глазьева, А. Гречан, М. Денисенка, П. Завліна, С. Ілляшенка, М. Кондратьєва, В. Мединського, Г. Менша, К. Найта, Б. Твісса, В. Томпсона, Й. Шумпетера. Наукові праці цих вчених містять основоположні засади інноватики та теоретичні основи управління інноваційною діяльністю. Однак, вони не охоплюють і не конкретизують методичні та прикладні аспекти управління інноваційною діяльністю в умовах галузевої специфіки.

Постановка завдання. Концепцією державної цільової програми розвитку легкої промисловості на період до 2011 року передбачено забезпечити інноваційний розвиток легкої промисловості шляхом залучення інвестицій та переоснащення виробництва сучасною технікою. Це передбачає розробку та обґрунтування методичного забезпечення інвестиційно-інноваційної діяльності підприємств галузі.

Автор цієї статті ставить за мету викласти свій підхід щодо формування механізму інвестиційно-інноваційної діяльності підприємств легкої промисловості на основі оцінки їх інноваційного потенціалу та визначення інноваційних пріоритетів.

Вклад основного матеріалу. На інноваційні процеси в Україні негативно впливає кризовий стан у науці, викликаний різким скороченням за останні роки бюджетних коштів, що спрямовуються державою на фінансування розвитку науки і техніки. Останніми роками закони про держбюджет України фактично блокують норми законів України щодо фінансування наукової, науково-технічної, освітянської сфери та розвитку інноваційної діяльності

Концепція державної цільової програми розвитку легкої промисловості на період до 2011 року [1] визначає проблеми інвестиційно-інноваційного розвитку легкої промисловості, стратегію і основні шляхи їх розв'язання, а також принципи забезпечення комплексного розвитку легкої промисловості. Стратегія розвитку легкої промисловості повинна базуватися на використанні науково-технічного прогресу, застосуванні сучасних матеріалів, сировини і новітніх технологій, виготовленні продукції, яка відповідає міжнародним стандартам, технічному переоснащенні підприємств, що дозволить забезпечити сталий динамічний розвиток галузі.

Легка промисловість була та залишається однією з пріоритетних галузей економіки, завдяки розвитку якої збільшується економічний потенціал держави. Незважаючи на світову фінансову кризу легка промисловість демонструє позитивну динаміку. Щомісяця Держкомстат фіксує тенденцію до зростання обсягів промислового виробництва. У тому числі легка промисловість поступово наздоганяє свої минулорічні показники, зберігаючи в складних умовах робочі місця, збільшуючи середньомісячну заробітну плату та зменшуючи заборгованість з її виплати. Як показують статистичні дані, протягом 2009 року позитивну динаміку також мають обсяги реалізованої продукції (рис. 1).

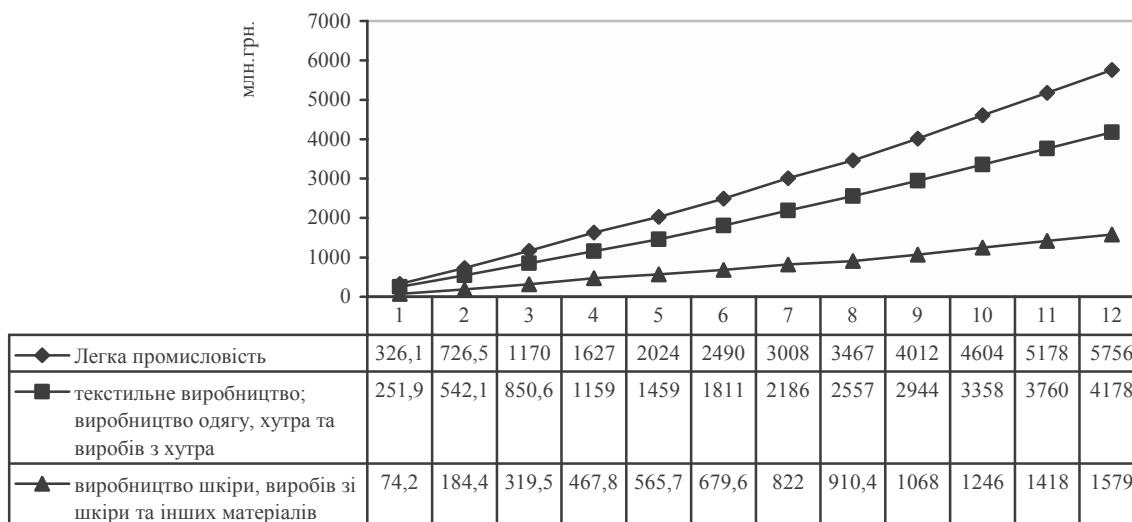

Рис. 1. Обсяг реалізованої продукції в 2009р. (наростаючим підсумком)
(побудовано за даними [2])

Інвестиційна привабливість підприємств легкої промисловості у розміщенні капіталу (у вигляді фінансів, обладнання, сировини) полягає в швидкій окупності вкладень, завдяки незначним строкам виробництва і реалізації продукції, в швидкому переформуванні асортименту, наявності місцевих сировинних ресурсів (вовна, льон, шкірсировина) і потенціальній ємності ринку України.

Висока конкурентоспроможність провідних компаній національної легкої промисловості, зростаючий середній дохід населення, історична розвиненість легкої промисловості України дозволяє галузі знайти значні

можливості. Легка промисловість в Україні має серйозні перспективи для подальшого розвитку навіть за участі сильних конкурентів на ринку.

Дослідження показали, що на стан легкої промисловості впливає велика кількість чинників, які потребують вивчення з метою комплексного, системного вирішення всіх проблем з врахування галузевої специфіки. Фактори, що перешкоджають інвестиційно-інноваційній діяльності, умовно можна розділити на дві групи – економічні та виробничі. Найчастіше при здійсненні інноваційної діяльності підприємства стикаються з нестачею власних коштів, недостатньою фінансовою підтримкою держави, високим рівнем ризику, великими витратами та тривалим терміном окупності нововведень. Серед виробничих факторів найбільше перешкоджають інноваційній діяльності відсутність можливостей співробітництва з науковими організаціями, нестача інформації про ринки збуту тощо.

Віддзеркаленням негативного впливу зазначених факторів є фінансові результати діяльності підприємств легкої промисловості (рис. 2). Хоча має місце позитивна динаміка цих результатів, проте абсолютні розміри мізерні в порівнянні з періодами стабільної економіки.

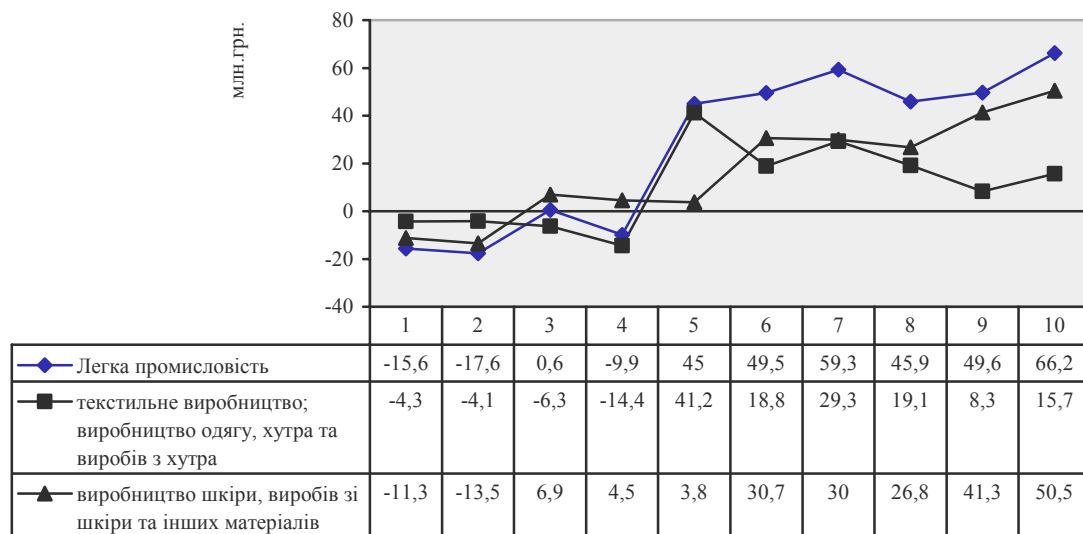

Рис. 2. Фінансові результати діяльності підприємств за січень-жовтень 2009р.
(наростаючим підсумком) (побудовано за даними [2])

Аналіз реальних проблем підприємств є орієнтиром при обґрунтуванні перспектив інноваційного розвитку економіки країни. Проблеми, які виникають при здійсненні інноваційної діяльності підприємств, виявляються при аналізі факторів, що стримують впровадження інновацій. За останні 10 років вони не змінилися, та й тепер є актуальними.

Здійснення інвестиційно-інноваційної діяльності має базуватися на певному механізмі. Проте, сучасний стан інноваційної активності в Україні свідчить про недостатню ефективність механізмів та відсутність необхідних умов активізації інноваційної діяльності в промисловості, поставити на службу досягнення науки та техніки, стимулюючи тим самим і їх розвиток.

Класичне визначення механізму відповідає сутності грецького слова *mechane*, що означає машина. Проте, необхідно враховувати і те, що механізм інноваційної діяльності є складовою господарського механізму. Тому розглянемо окремі визначення господарського механізму.

Енциклопедія [3] визначає господарський механізм як сукупність господарсько-організаційних структур, об'єднань, правових норм і методів управління суб'єктами господарської діяльності, через які реалізується процес відтворення, створення матеріальних благ у межах регульованих державою економічних процесів.

Видатний вчений М. Туган-Барановський зазначав, що господарський механізм – це сукупність форм і методів регулювання економічних процесів та суспільних дій економічних суб'єктів на основі знання економічних законів, використання економічних важелів, правових норм та інституційних утворень [4].

Господарський механізм і, зокрема, механізм інноваційної діяльності як його складова, може бути представлений як система механізмів, таких як: правові, фінансово-кредитні, організаційно-економічні, соціально-психологічні та виробничо-екологічні механізми. Так, правові механізми можуть стимулювати випуск інноваційної продукції за рахунок законодавчого забезпечення пільгового режиму інноваційної діяльності.

Фінансово-кредитні механізми можуть впливати на розширення ринку вітчизняних товарів легкої промисловості шляхом встановлення високого ввізного мита і низьких квот на ввезення зарубіжних товарів легкої промисловості. Організаційно-економічні механізми можуть активізувати інфраструктурне забезпечення інновацій шляхом створення для суб'єктів господарювання внутрішніх інноваційних фондів нагромадження за рахунок частки прибутку і амортизації; формування на добровільних засадах позабюджетного

галузевого інноваційного фонду розвитку легкої промисловості в розмірі 1,5 % від собівартості реалізованої продукції, з подальшим включенням підприємствами суми відрахувань до собівартості продукції, створення галузевих інноваційних банків.

Визначну роль відіграє зв'язок господарського механізму із виробничими відносинами. Перш за все, він і представляє собою конкретні форми виробничих відносин. Через господарський механізм та за його допомогою реалізується економічна власність на засоби виробництва. Разом з тим, господарський механізм, як і виробничі відносини, нероздільний з продуктивними силами та надбудовами. Тому необхідним компонентом економічного механізму виступають організаційні структури, які відображають рівень, внутрішню організацію та структуру продуктивних сил суспільства, конкретну ступінь і конкретні форми суспільного розподілу праці. Тобто, господарський механізм включає в себе сукупність організаційно-економічних відносин, організаційно-управлінський аспект продуктивних сил. Отже, елементом господарського механізму є організаційний механізм – система взаємозв'язку і взаємодії форм та методів господарювання, за допомогою яких здійснюється організація і управління діяльністю підприємства та визначається економічна ефективність його діяльності.

Професори В.Я. Горфінкель та Є.М. Купряков включають до економічного механізму управління підприємством такі елементи: оплату праці, витрати на виробництво, прибуток, доход, оренду, лізинг [5]. Організаційно-економічний механізм інноваційної діяльності направлений на формування інноваційного потенціалу підприємства, його ефективне використання.

Соціально-психологічні механізми забезпечують системні заходи, направлені на регулярне підвищення кваліфікації, раціоналізацію праці та стимулювання інноваційної активності персоналу підприємства. Ці заходи забезпечуються діями керівництва в напрямі навчання, підвищення корпоративної культури, матеріального та морального заохочення за ефективні результати інноваційної діяльності.

Виробничо-екологічні механізми визначають, як будуть впливати майбутні виробничі рішення на стан навколишнього середовища та значною мірою визначаються тим, що головною задачею є не тільки раціональне використання, але й поповнення запасів природного капіталу, складовими якого є первинні виробничі ресурси, живі істоти та регуляторна здатність екосистеми. Слід зазначити, що кожен із механізмів спроможний активізували лише окремі сторони інноваційної діяльності підприємств галузі і лише системне їх використання дозволить розширити ринки збуту вітчизняною інноваційною продукцією легкої промисловості.

Таким чином, узагальнено категорія “механізм інвестиційно-інноваційної діяльності” має бути представлена системою процесів, прийомів, методів, які регулюють процес розробки і реалізації інноваційних рішень підприємства. Теоретична концепція такого механізму формує основу для вибору напрямів інвестиційно-інноваційної діяльності, тобто має широку сферу практичного застосування.

Тому до основних елементів механізму інвестиційно-інноваційної діяльності слід віднести наступні.

1. Визначення місії підприємства та мети інвестиційно-інноваційної діяльності.
2. Обґрунтування завдань інвестиційно-інноваційної діяльності.
3. Генерування можливих напрямів інноваційної діяльності, спрямованих на посилення інноваційного потенціалу та подолання слабких місць.
4. Визначення пріоритетів кожного напрямку інвестиційно-інноваційної діяльності.
5. Розробка програми інвестиційно-інноваційної діяльності.
6. Обґрунтування інструментів реалізації програми інвестиційно-інноваційної діяльності.
7. Реалізація програми інвестиційно-інноваційної діяльності.
8. Моніторинг показників результативності програми інноваційної діяльності.

Системний підхід до визначення категорії “механізм інвестиційно-інноваційної діяльності” дозволяє говорити про його окремі структурні елементи. Термін “метод” походить від грецького “methodos”, що в перекладі означає “шлях дослідження, теорія, вчення”, спосіб досягнення якоїсь цілі, вирішення конкретної задачі [6]. Під методами розуміються конкретні дії, які спрямовані на досягнення поставлених завдань щодо здійснення інноваційної діяльності.

Підприємство може розвиватися інноваційним шляхом, тільки якщо воно має певний інноваційний потенціал, необхідний для реалізації ринкових можливостей, що відкриваються перед ним. Відповідно в процесі інноваційної діяльності необхідно здійснювати оцінку достатності інноваційного потенціалу з метою розробки адекватної стратегії його використання.

Задача створення нової конкурентоспроможної продукції може бути реалізована за умови оновлення і підвищення прогресивності техніко-технологічної бази виробництва та запровадження нових адекватних організаційно-управлінських рішень. Процес оновлення, його можливості та активність забезпечуються, по-перше, наявними ресурсами для здійснення інноваційної діяльності, а по-друге, інституційними важелями, які створюють умови для найбільш ефективного використання цих ресурсів. Саме ці міркування, в яких відбивається програмно-цільовий підхід, і визначають ресурсно-інституційну структуру інноваційного потенціалу та напрями аналізу його інституційної складової.

Вважаючи, що інноваційного розвитку потребують насамперед ті сфери діяльності підприємства, що мають недостатній інноваційний потенціал і віднесені за результатами стратегічного аналізу до слабких сил, необхідно визначати напрями інноваційної діяльності підприємства відповідно до складових інноваційного потенціалу. Оскільки більшість напрямів інвестиційно-інноваційної діяльності вимагає значних фінансових вкладень, тому в умовах їх обмеження вибір пріоритетних напрямів для конкретного підприємства пропо-

нується здійснювати на основі оцінки складової інноваційного потенціалу за певним напрямом та за ступенем його впливу на результати діяльності і конкурентні переваги [7].

Висновки та перспективи подальших досліджень. Таким чином, вирішення проблем розвитку підприємств дасть можливість трансформувати процеси стихійного інтуїтивного пошуку напрямів розвитку в науково обґрунтовані, перейти на інноваційний шлях розвитку, що сприятиме створенню в Україні умов стабілізації і зростання. Методичне забезпечення інвестиційно-інноваційної діяльності промислових підприємств необхідно удосконалювати з врахуванням особливостей підгалузей легкої промисловості, придатного для практичного використання.

Література

1. Концепція державної цільової програми розвитку легкої промисловості на період до 2011 року [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://industry.kmu.gov.ua>
2. Офіційний сайт Державного комітету статистики України [Електронний ресурс] / Режим доступу: www.ukrstat.gov.ua
3. Енциклопедія бізнесмена, економіста, менеджера / Під ред. Р. Дяківа. – К.: Міжнародна економічна фундація. – 2000. – 703 с.
4. Туган-Барановський М. Політична економія. – К.: Наукова думка, 1994. – 453 с.
5. Економіка підприємства / Под ред. проф. В.Я. Горфинкеля, проф. Е.М. Купрякова. – М.: ЮНИТИ, 1996. – 347 с.
6. Сучасна українська енциклопедія. Т. 11. – Х.: Клуб сімейного дозвілля, 2007. – 416 с.
7. Чаленко Н.В. Визначення інноваційних пріоритетів швейного підприємства // Економіка і держава. – 2006. – № 11. – С. 42–43.

УДК 330.341.1:661

Г. З. ШЕВЦОВА

Технологічний інститут Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля, м. Северодонецьк

ІННОВАЦІЙНИЙ РОЗВИТОК ГАЛУЗІ: ВІД ТРАДИЦІЙНИХ ДО НОВІТНІХ ФОРМ ОРГАНІЗАЦІЇ

Розглянуто сучасний стан та проблеми організації взаємодії основних суб'єктів інноваційної системи хімічного комплексу України. Проаналізовано досвід застосування новітніх форм організації інноваційної діяльності та визначено базові передумови створення інноваційно-виробничого хімічного кластеру в одному з промислових вузлів Луганської області. Показано нові можливості, що відкриваються для кардинальної перебудови галузевих інноваційних систем на основі дослідницького університету як синергетичного формату взаємодії освіти, науки та виробництва.

The current state and problems of basic subjects' co-operation of the Ukrainian chemical complex innovative system organization are considered. The experience of the newest forms of innovative activity organization is analyzed and the base pre-conditions for the creation innovative and productive chemical cluster in one of industrial knots of the Lugansk region are certain. New possibilities, which are opened for cardinal restructuring of the branch innovation systems on the basis of Research University as synergetic format of education, science and production cooperation, are shown.

Ключові слова: інновації, хімічна галузь, інтеграція, кластер, дослідницький університет.

Вступ. До числа найважливіших сучасних науково-практичних питань реалізації інноваційно-інвестиційної моделі розвитку економіки України відносяться питання реформування національної інноваційної системи, оновлення і активізації діяльності її окремих складових. Передусім мова йде про прискорений розвиток новітніх інноваційних структур та організацію ефективної взаємодії у системі “освіта – наука – виробництво” Тільки за умов спільних зусиль освітнього, науково-технічного та промислово-виробничого комплексів, їх взаємодоповнюючих і взаємопідсилюючих дій та цілеспрямованої державної підтримки можливо досягти довгострокового сталого інноваційно наповненого зростання української економіки та її провідних галузей.

Проблематика створення, механізмів та ефективності функціонування різних типів сучасних інноваційних структур (кластерних мереж, технологічних та наукових парків, технополісів, центрів трансферу технологій, бізнес-інкубаторів тощо) стрімко поширюється у науковій літературі та стає предметом дискусій на численних тематичних конференціях. Відповідні науково-теоретичні питання, зарубіжний та вітчизняний досвід розвитку цих структур розглянуто у публікаціях таких відомих вчених-економістів, як О.І. Амоша, М.П. Войнаренко, І.О. Галиця, А.С. Гальчинський, В.М. Геєць, В.П. Семиноженко, С.І. Соколенко, Л.І. Федулова, М.М. Якубовський та ін. Добре відома і активно обговорюється науковою спільнотою багаторічна практика реалізації кластерних ініціатив на Хмельниччині.